

Ze vzpomínek: O bojích sokolů

Sepsal Miroslav Klinger, člen Ústřední rev. komise SPB a býv. náčelník Čs. obce sokolské.

Ode dne, kdy byly uvedeny v život historicko - dokumentární komise SPB, neopouštěla mě myšlenka, zda je dostatečně známo, do jaké míry se Sokol jako součást národního celku zúčastnil odboje. Cítil jsem jako jeden z posledních žijících organizátorů X. sletu v r. 1938, který se chystal a probíhal v době, kdy velmoci hrály o osud Československa, že bych měl něco říci k tomu, co dělal Sokol. Možná, že tento článek, byť jen novinový, ukáže historikovi na některé opěrné body.

Z původní přípravy sokolských branců na vojenskou službu přecházel Sokol postupně k praktickým branným cvičením v jednotách. Od poloviny r. 1936, kdy se Henlein v Chebu otevřeně přiznal k říši, konala se branná cvičení ve větších celcích a hlavně v pohraničí.

Když se pak dal slyšet, že nevyhoví-li se požadavkům sudetských Němců, "nelze odvrátit nepokoje, z nichž by mohla vzniknout občanská válka", a londýnský Sokol upozornil pražské sokolské vedení, za někteří britští činitelé jsou přesvědčeni o oprávněnosti sudetoněmeckých stížností a že se prý v tom smyslu jedná s francouzskou vládou, uspořádal Sokol jako odpověď do zahraničí i náčelníkovi turnerů Henleinovi v dubnu 1937 náhlý branný sraz.

Sešlo se na něm ze 780 000 příslušníků Sokola 530 000 přesto, že lidé starší 60 let a nemocní byli předem omluveni. Mobilizace přiměla Hitlera k tomu, že stáhl vojska od našich hranic. Zahraniční přátelé však radili Sokolům, aby přesto upustili od sletu. Ti však věřili, že právě v tě době může slet sjednocovat k živelnému projevu národní vůle po svobodě a samostatnosti. Proto pokračovali v přípravě X. sletu.

X. slet vyzněl jako odhodlání k boji o budoucnost národa, i když, a to vlnou některých předáků, došlo při průvodu k protisovětské provokaci tím, že bylo umožněno ruskému emigrantskému Sokolu, aby pochodoval s carskou vlajkou. Přišli jedni, aby cvičením vyslovili ideu národa a státu, druzí, aby v nich našli posilu a závazek pro budoucnost.

Náčelník prožíval na můstku nejnapínavější a nejvzrušenější drama svého života. Očima sledoval cvičení, hotov kdykoliv zasáhnout. Do duše se mu zařezával chorál cvičenců "Stráž nás volá, bratři...". Vybavoval si v paměti všechny důvěrné rozkazy, čísla tajných telefonních linek, pohotovostní spoje na pražská nádraží, hesla pro autobusy, hesla pro župní srazy a všechno, co mělo zajistit v případě agrese náhlý odjezd vojsk a cvičenců, kteří přijeli do Prahy na slet s vojenskými knížkami a mnozí s dovolenkami od vojenských těles v pohraničí.

To ovšem nevěděli diváci na sletišti a národ, který jásal o průvodu nad těmi, kteří šli, a ti, kteří šli, jásal nad těmi, kteří stáli, že pojem obecnstva zmizel. Nic, pranic nekalilo veselí jen muži a ženy Krušnohorské župy neodpovídali na pozdravy. Šli za praporem, který byl zastřen neviditelným flórem příkoří. Žalovali, že se jich nikdo nezastal. Za to, že museli mlčet doma, mlčeli i v Praze o průvodu. Nerozuměli jsme jim. Za dva měsíce po slete jsme pochopili, jakou měli Krušnohorští trpkou pravdu.

Již v říjnu 1938 krvácí severozápadní hranice vlasti. Čeští lidé jsou vražděni, hnáni z domů, z vlastní půdy. Sokolská služba uprchlíkům v Tyršově domě pomáhá mírnit a tišit bolest. Nikdo se neptal, do kterého tábora kdo patří. Stejný osud stihá v prosinci Čechy usedlé na Slovensku, kdy Tiso rozpustil Sokol a jeho majetek nechal rozkrást gardám. Ve 30 župách

obdrželi uprchlíci 30 000 noclehů, byli stravováni více než 25 000 dnů a 1 000 jich obdrželo oděv, obuv a prádlo.

Horečně se vzhledem k změněné situaci předělává rozsáhlá podzemní síť. Určují se nová střediska odboje. Ostrava se stává průduchem, kudy vodí Sokolové vojáky a civilisty do Polska, kde se jich ujímají polští Sokolové. V červenci 1939 odstupuje záměrně starosta, aby odvedl pozornost od ústředí. Odstupuje i náčelník. Zůstávají však ve styku se zahraničím. Nový starosta Truhlář a náčelník dr. Pechlát pracují dále na vybudovaném základě. Vzniká tajná pětka, která řídí i sokolské podzemí i pravidelnou činnost. Sokolové pomáhají všude, jednotlivě i ve skupinách.

V září 1938 zatklo gestapo bývalého náčelníka s několika desítkami dalších činovníků a poslalo je do koncentračních táborů. V únoru 1940 s úmyslem definitivně rozvrátit Sokol, zatklo gestapo starostu, jednatele a několik slovek dalších činovníků.

Ani to nic nezměnilo na rozhořčenosti boje a pomoci těm, kdo ji potřebovali. Sokolové převáděli za hranice ohrožené, starali se o rodiny uvězněných a mrtvých, přenášeli zprávy a sabotovali v továrnách a na drahách. V září 1940 byl náčelník Sokola Pechlát zastřelen, když odmítl gestapu prozradit, kdo řídí podzemí. V říjnu 1941 rozpustili nacisté Sokol a zatkli kromě bývalého starosty všechny členy ústředí a některé župní činitele. Padesát šest z nich umístili v Osvětimi. Třináct zastřelili a popravili v Praze, Brně, Berlíně a Vratislavi. Zatkli bezmála 20 000 členů Sokola. Podle údajů jenom ze 44 sokolských žup, které zůstaly po obsazení pohraničí a odtržení Slovenska, bylo popraveno 1 036 mužů, 102 žen, 20 dorostenců a 4 dorostenky. Umučeno bylo 2 061 mužů, 98 žen, 15 dorostenců a 2 dorostenky. Z koncentračních táborů se nevrátilo 3 388 příslušníků Sokola.

Sokolové bojovali i v zahraniční armádě v Sovětském svazu, na Středním východě, ve Francii a v anglickém letectvu. Na Slovensku měli značný podíl na povstání, podobně jako na partyzánském hnutí v Čechách a nakonec při pražském povstání, kdy padlo 654 Sokolů a 164 jich bylo raněno.

Sokolské práci v osvobozovacím boji se dostalo ocenění tím, že na prapor ČOS byl připnut Československý válečný kříž a řada sokolských pracovníků, kteří přežili okupaci, byla jím vyznamenána.